

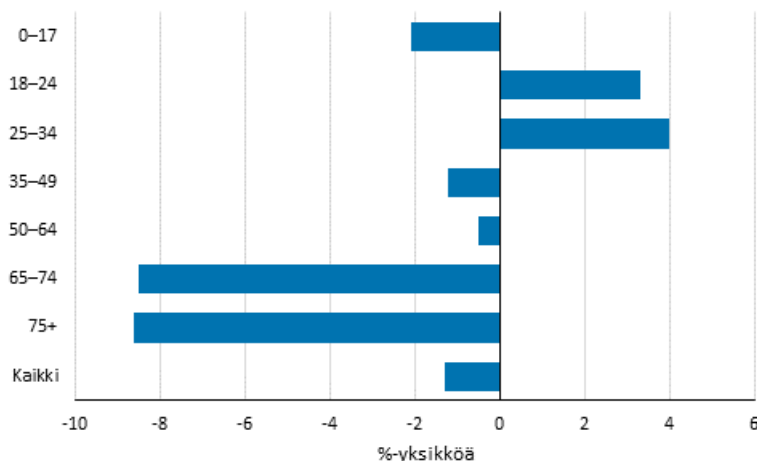
Tulonjakotilasto 2014

Pienituloisuus

Eläkeikäisten pienituloisuus vähentynyt eniten

Pienituloisuus on vähentynyt eniten 65 vuotta täyttäneellä väestöllä vuoteen 2007 verrattuna, ilmenee Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta. 65–74-vuotiaiden pienituloisuusaste pienentyi 16,6 prosentista 8,1 prosenttiin vuoteen 2014 mennessä. Myös 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste supistui merkittävästi, mutta oli edelleen korkea, 22,2 prosenttia vuonna 2014. Muista ikäryhmistä poiketen nuorten pienituloisuus yleistyi verrattuna vuoteen 2007, jolloin koko väestön tuloerojen ja pienituloisuuden kasvu pysähtyi.

Pienituloisuusasteen muutos vuosien 2007 ja 2014 välillä iän mukaan, prosenttiyksikköä

Pienituloisista 65 vuotta täyttäneistä henkilöistä hieman yli kolmannes on työntekijäammateista eläkkeelle jääneitä, neljännes entisiä alempia toimihenkilöitä ja vajaa neljännes entisiä maatalousyrittäjiä. Entisten maatalousyrittäjien keskuudessa pienituloisia on kuitenkin paljon: 46 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä ja 21,4 prosenttia 65–74-vuotiaista. Muuta eläkettä kuin työeläkettä saavien eläkeläisten osuus koko 65 vuotta täyttäneiden joukossa on pieni, joten ryhmän osuus pienituloisista eläkeläisistä on myös pieni, alle 4 prosenttia. Tässä pääasiassa kansaneläkettä tai perhe-eläkettä saavien joukossa pienituloisuusaste on kuitenkin korkea, 29 prosenttia.

Ikäryhmistä korkein pienituloisuusaste oli 18–24-vuotiailla, joista 29,7 prosenttia oli pienituloisia vuonna 2014. Tähän ikäryhmään kuuluvista pienituloisista kaksi kolmesta on opiskelijoita. 25–34-vuotiaiden pienituloisuusaste on kasvanut lähes neljä prosenttiyksikköä eli suhteellisesti eniten kaikista ikäryhmistä verrattuna vuoteen 2007. 25–34-vuotiaista pienituloisista 30 prosenttia on opiskelijoita ja 28,8 prosenttia työttömiä.

Nuorten 18–24-vuotiaiden pienituloisuus on keskimäärin syvempää kuin muilla. Tavallisimmin käytetyn pienituloisuusrajan (60 % mediaanitulosta) alittavista 18–24-vuotiaista kolmannes on pienituloisia myös kaikkein tiukimmalla, 40 prosentin rajalla vuonna 2014 (taulukko). 65 vuotta täyttäneet pienituloiset ovat puolestaan usein 60 prosentin pienituloisuusrajan tuntumassa eli siinä joukossa, jonka tulot olivat 50–59-prosenttia kansallisesta mediaanitulosta.

Taulukko. Pienituloisten lukumäärä eri kohdissa pienituloisuusjakaumaa henkilön iän mukaan vuonna 2014

	Tulot alle 40 % mediaanista	Tulot 40–49 % mediaanista	Tulot 50–59 % mediaanista	Kaikki pienituloiset	Pienituloisten osuus yhteensä
Kaikki henkilöt	126 000	162 000	386 000	674 000	12,5
0-17 v	16 000	21 000	71 000	108 000	10,0
18-24 v	46 000	43 000	45 000	134 000	29,7
25-34 v	21 000	25 000	42 000	88 000	12,8
35-49 v	10 000	23 000	52 000	85 000	8,4
50-64 v	25 000	27 000	57 000	109 000	9,8
65-74 v	49 000	49 000	8,0
75 vuotta täyttäneet	..	24 000	78 000	102 000	22,2

Pienituloisiksi lasketaan henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä oleva rahatulo kulutusyksikköä¹⁾ kohti on alle 60 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta. Pienituloisuusraja oli yhden hengen taloudella 14 300 euroa vuodessa eli 1 190 euroa kuukaudessa vuonna 2014. Tuloilla tarkoitetaan verojen jälkeisiä rahatuloja, jotka koostuvat työ- ja omaisuustuloista ja tulonsiirroista.

Pienituloisuusrajan tuntumassa olevassa ryhmässä tulot ovat vähintään 11 910 euroa, mutta alle 14 300 euroa vuodessa (990–1 190 euroa kuukaudessa). Kaikkein pienituloisimpaan ryhmään (tulot alle 40 % mediaanista) luokittevat henkilöt, joiden kotitalouden käytettävissä olevat rahatulot ovat alle 9 530 euroa vuodessa eli alle 794 euroa kuukaudessa kulutusyksikköä kohden. Keskimäinen pienituloisten ryhmä, joiden tulot ovat 40–49 prosenttia kansallisesta mediaanitulosta, asettuu näiden tuloryhmien väliin. Ryhmään kuuluvien tulot kulutusyksikköä kohden ovat vähintään 9 530 euroa mutta alle 11 910 euroa vuodessa (794–990 euroa kuukaudessa).

1) Kulutusyksiköt perustuvat niin kutsuttuun OECD:n modifioituun skaalaan. Kotitalouden yksi aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä.

Sisällys

1 Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2014.....	5
1.1 Pienituloisia oli 674 000 vuonna 2014.....	5
1.2 Köyhyyskuilu 13,4 prosenttia vuonna 2014.....	6
1.3 Pienituloisuusrajat ja -asteet vuosina 1966–2014.....	6
2 Muita pienituloisuusmittareita.....	8
2.2 Pienituloisuus kiinteällä rajalla.....	8
3 Ikä ja pienituloisuus.....	10
3.1 Pienituloisuuden yleisyys ikäryhmittäin.....	10
3.2 Pienituloisuuden rakenne iän mukaan.....	10
3.3 Lasten pienituloisuusaste 10 prosenttia vuonna 2014.....	11
3.4 Nuorista 30 prosenttia oli pienituloisia vuonna 2014.....	13
3.5 Yli 74-vuotiaiden pienituloisuusaste oli 22,2 prosenttia vuonna 2014.....	14
4 Kotitalouden elinvaihe ja pienituloisuus.....	16
4.1 Pienituloisuuden yleisyys erityyppisissä kotitalouksissa.....	16
4.2 Pienituloisuuden rakenne kotitalouden elinvaiheen mukaan.....	17
5 Sosioekonominen asema ja pienituloisuus.....	19
5.1 Pienituloisuuden yleisyys sosioekonomisissa ryhmissä.....	19
5.2 Pienituloisuuden rakenne sosioekonomisen aseman mukaan.....	20
7 Kotitalouksien toimeentulovaikeudet.....	21

Taulukot

Taulukko 1. Pienituloisuusasteet henkilön iän mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014.....	10
Taulukko 2. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) iän mukaan vuonna 2014.....	11
Taulukko 3. Pienituloisuusasteet henkilön kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014.....	16
Taulukko 4. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2014.....	18
Taulukko 5. Pienituloisuusasteet henkilön sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014.....	19
Taulukko 6. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014.....	20

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Pienituloisuusrajoja erityyppisille kotitalouksille vuonna 2014.....	22
Liitetaulukko 2. Pienituloisuusindikaattoreita 1966–2014.....	22

Kuviot

Kuvio 1. Pienituloisten määrä Suomessa vuosina 1987–2014.....	5
Kuvio 2. Pienituloisten köyhyyskuilu vuosina 1987–2014, prosenttia pienituloisuusrajasta.....	6
Kuvio 3. Pienituloisuusasteen kehitys vuosina 1966–2014.....	7

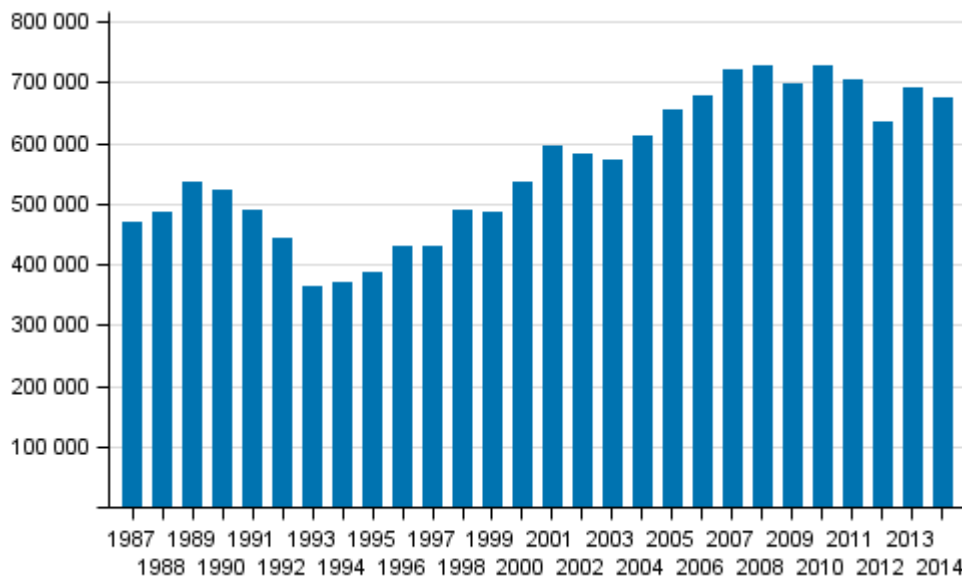
Kuvio 4. Pienituloisuusasteet vuosina 1987–2014 mitattuna 40, 50 ja 60 prosenttina mediaanitulosta.....	8
Kuvio 5. Pienituloisuus vuosittain muuttuvalla sekä eri vuosien pienituloisuusrajoihin kiinnitetyillä pienituloisuusrajoilla vuosina 2005–2014, prosenttia.....	9
Kuvio 6. Koko väestön ja pienituloisen väestön rakenne iän mukaan vuonna 2014.....	11
Kuvio 7. Lasten pienituloisuusasteet iän mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia.....	12
Kuvio 8. Lasten pienituloisuusasteet huoltajien lukumäärän mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia.....	12
Kuvio 9. Lasten pienituloisuusasteet perheen lapsiluvun mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia.....	13
Kuvio 10. Itsenäistyneiden ja vanhempiensa talouteen kuuluvien nuorten pienituloisuusasteet vuosina 1990–2014, prosenttia.....	13
Kuvio 11. Pienituloisten ja muiden 75 vuotta täyttäneiden henkilöiden määrä vuosina 1987–2014.....	14
Kuvio 12. 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste kotitalouden tyypin mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia..	14
Kuvio 13. 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet sukupuolen mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia.....	15
Kuvio 14. Pienituloisen väestön ja koko väestön rakenne vuonna 2014, prosenttia.....	17
Kuvio 15. Yksinasuvan ja muun pienituloisen väestön osuus pienituloisista henkilön iän mukaan vuonna 2014, prosenttia.....	17
Kuvio 16. Koko väestön ja pienituloisen väestön rakenne henkilön sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014.....	20
Kuvio 17. Vaikeuksin tai suurin vaikeuksin toimeen tulevien kotitalouksien osuus elinvaiheen mukaan vuosina 2003–2014, prosenttia.....	21
Laatuseloste: tulonjakotilasto.....	24

1 Pienituloisuuden kehitys Suomessa 1987–2014

1.1 Pienituloisia oli 674 000 vuonna 2014

Pienituloisia henkilöitä oli 674 000 vuonna 2014. Pienituloisten määrä alkoi kasvaa 1990-luvun alkupuolella ja oli korkeimmillaan 728 000 vuosina 2008 ja 2010. Trendinomainen kasvu on kuitenkin pysähtynyt, ja vuoden 2010 jälkeen pienituloisten määrä on ollut keskimäärin hieman alle 700 000 vuodessa. (Kuvio 1.) Pienituloisuusaste eli pienituloisen väestön osuus koko väestöstä oli 12,5 prosenttia vuonna 2014. Edellisenä vuonna se oli 12,8 prosenttia ja vuonna 2008, jolloin se oli korkeimmillaan vuoden 1989 jälkeen, se oli 13,9 prosenttia.¹⁾

Kuvio 1. Pienituloisten määrä Suomessa vuosina 1987–2014

Kotitalouksien kulutusyksikköä kohti laskettujen rahatulojen mediaani pieneni edellisvuodesta reaalisesti 182 euroa (0,8 %). Mediaanista laskettu suhteellinen pienituloisuusraja pieneni myös. Pienituloisuuden raja oli 14 300 euroa kulutusyksikköä kohden vuonna 2014; toisin sanoen yhden hengen taloudessa asuva on pienituloinen, jos hänen tulonsa ovat alle 1 190 euroa kuukaudessa (ks. pienituloisuusrajoja erityyppisille kotitalouksille liitetaulukossa 1). Edellisen vuoden pienituloisuusraja oli reaalisesti 110 euroa (9 euroa kuukaudessa) korkeampi. Pienituloisuusrajan alapuolelle jääneen väestön ekvivalenttien rahatulojen mediaani kasvoi 10 eurolla.

Pienituloisuusaste on yleisesti käytössä oleva indikaattori, joka kuvaa suhteellisia tuloeroja mediaanitulon alapuolelle jäävässä väestössä. Pienituloisuus määritellään kotitalouden tulojen perusteella suhteessa keskivertokotitalouden tuloihin. Kotitalous on pienituloinen, mikäli sen käytettävissä olevat rahatulot jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia mediaanitulosta eli keskitalouden kotitalouden käytettävissä olevista rahataloista. Laskennassa käytetään kotitalouden niin sanottua ekvivalenttituloa, joka on kotitalouden kaikkien jäsenten yhteenlaskettujen nettotulojen summa²⁾ jaettuna kotitalouden kulutusyksiköillä³⁾.

1) Tässä julkaisussa esitettävä lukua ei voi verrata ennen vuotta 2013 julkaistuihin tulonjakotilaston lukuihin (Tulonjakotilasto 2010 ja sitä edeltävät julkaisut). Vuonna 2013 ilmestyneissä, tulonsaantivuotta 2010 koskeissa julkaisuissa otettiin käyttöön tulokäsitteenä kotitalouksien käytettävissä oleva rahatulo, kun aiempien julkaisuiden tiedot pohjautuivat kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen käsitteeseen. Tässä julkaisussa esitettävät tiedot eri vuosilta sen sijaan pohjaavat samaan tulokäsitteeseen ja ovat vertailukelpoisia.

2) Kotitalouden jäsenten saamat palkka-, yrittäjä-, omaisuustulot sekä saadut tulonsiirrot, joista vähennetään maksetut verot ja veroluonteiset maksut.

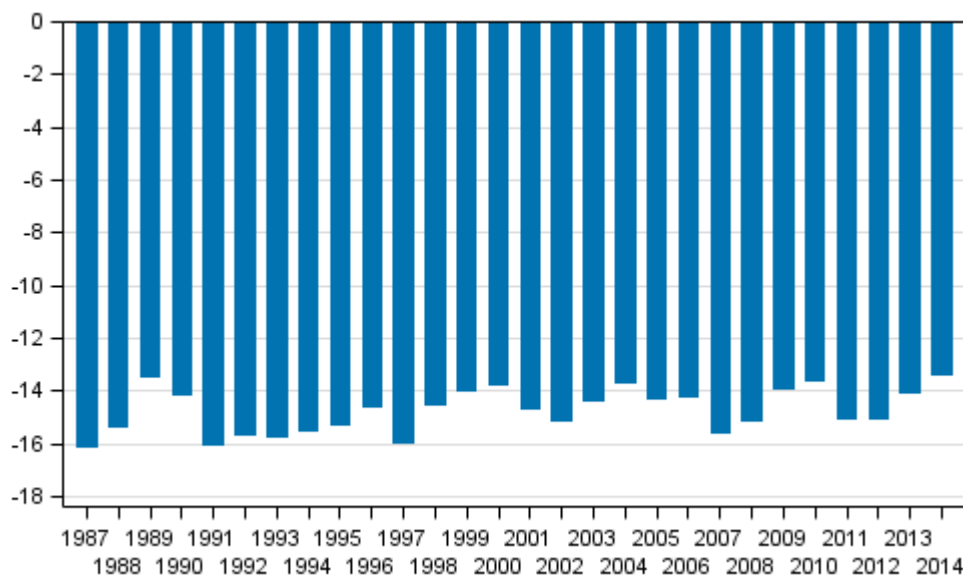
3) Kulutusyksiköt perustuvat niin kutsuttuun OECD:n modifioituun skaalaan. Kotitalouden yksi aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä.

1.2 Köyhyyskuilu 13,4 prosenttia vuonna 2014

Pienituloisuusrajan alle jäävien tilannetta voidaan tarkastella köyhyyskuiluksi tai -vajeeksi (at-risk-of-poverty gap) kutsutun indikaattorin avulla. Se osoittaa, kuinka paljon keskimäärin pienituloiselta väestöltä puuttuu tuloja, jotka nostaisivat heidät juuri pienituloisuusrajalle. Pienituloisten ekvivalenttitulojen mediaani oli 12 390 vuonna 2014.

Pienituloiseen väestönosaan kuuluvien keskimääräisen tulotason etäisyys pienituloisuusrajasta on vaihdellut vuosittain 13,4 ja 16,3 prosentin välillä vuodesta 1987 lähtien. Vuonna 2014 kaikkien pienituloisten köyhyysvaje oli 13,4 prosenttia, mikä on 1 910 euroa vuodessa eli 159 euroa kuukaudessa kulutusyksikköä kohden (kuvio 2).

Kuvio 2. Pienituloisten köyhyyskuilu vuosina 1987–2014, prosenttia pienituloisuusrajasta

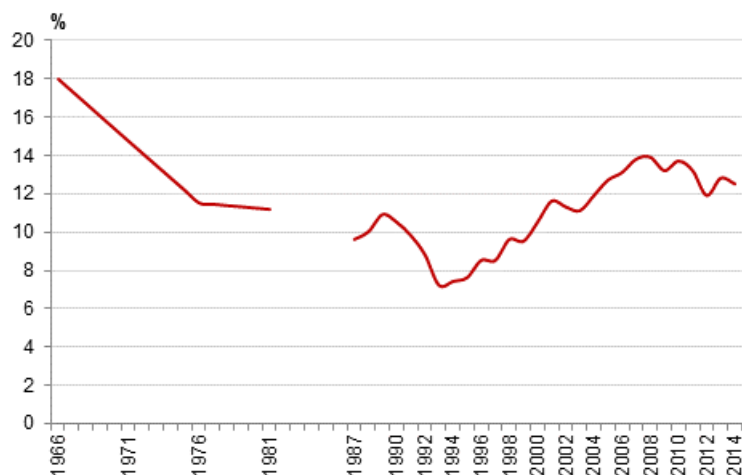

Köyhyyskuilu voi kaventua pienituloisuusrajan noustessa siitä syystä, että pienituloisiksi luokitellaan aikaisempaa parempituloisia talouksia. Köyhyyskuilun muutokset siis kuvaavat pienituloisen väestön tulorakenteen muutosta, mutta siitä ei voi päätellä edellisenä vuonna pienituloisiksi luokiteltujen talouksien tulotason muutoksia edellisvuodesta, koska pienituloisten talouksien joukko ei ole vuodesta toiseen sama.

1.3 Pienituloisuusrajat ja -asteet vuosina 1966–2014

Vuosina 1966–1991 pienituloisuus väheni, vaikka pienituloisuuden raja jatkuvasti kohosi. Tuolla jaksolla koko väestön tuloerot kaventuivat. Tuloerot kasvoivat 1990-luvun lopussa, jonka jälkeen muutos on ollut vähäistä. Pienituloisuusaste on yleensä noussut sitä mukaa kuin mediaani ja pienituloisuusraja ovat nousseet. Vuoden 2007 jälkeen pienituloisuusaste ei ole noussut. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Pienituloisuusasteen kehitys vuosina 1966–2014

Tiedot ennen vuotta 1987 ovat peräisin kotitalouksien kulutustutkimuksista 1966, 1971, 1976 ja 1981 (välivuodet interpoloitu lineaarisesti). Vertailukelpoinen tulonjakotilaston sarja on saatavana jokavuotisena vuodesta 1987. Aikasarjan tulokäsitteet on pidetty vertailukelpoisena läpi koko tarkastelujakson.

Pienituloisuus oli alimmillaan 1990-luvun alun lamavuosina. Pienituloisuusasteen aleneminen ei tarkoittanut sitä, että pienituloisten toimeentulon taso olisi 1990-luvun laman aikana parantunut. Aste aleni, koska mediaanitulot laskivat tuona aikana suuren työttömyyden ja lomautusten takia, mikä alensi suhteellisen pienituloisuuden rajaa. Työttömyys, lomautukset ja muut markkinoilla ansaittujen tulojen menetykset eivät koskettaneet pienituloisimpia samassa määrin kuin keskituloisia. Eläkkeellä tai muun sosiaaliturvan varassa olevien tulotaso pysyi tuolloin sosiaaliturvan leikkauksista huolimatta vakaampana kuin työmarkkinoilla aktiivisen väestön tulotaso.

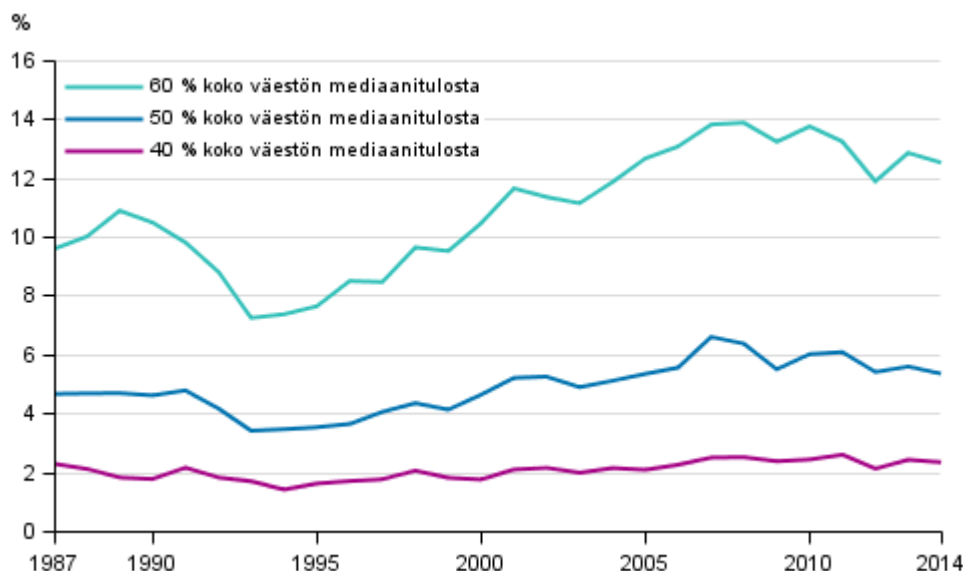
2 Muita pienituloisuusmittareita

Tavallisin tapa tarkastella pienituloisuutta on käyttää pienituloisuuden rajana 60 prosenttia kansallisesta keskitulosta. Tätä mittaria käytetään yleisesti esimerkiksi eurooppalaisissa vertailuissa. Pienituloisuutta voidaan kuitenkin kuvata myös muilla mittareilla, jolloin saadaan laajempi kuva pienituloisuuden kehityksestä ja sisäisestä rakenteesta.

Pienituloisuusraja voidaan määritellä erilaisina suhteellisina osuuksina, esimerkiksi 40 tai 50 prosenttia mediaanitulosta. Esimerkiksi OECD käyttää analyyseissä rajana 50 prosenttia mediaanista.

Niiden pienituloisten osuus, joiden tulot olivat alle 40 prosenttia mediaanituloista, on pysynyt melko tasaisena koko tarkastelujakson ajan; vuoden 2005 jälkeen osuus nousi hieman, mutta on pysynyt keskimäärin 2,4 prosentissa. Alle 50 prosenttiin mediaanituloista jäävien osuus on kasvanut tarkastelujaksolla parin prosenttiyksikön verran, mutta pysynyt hieman kuuden prosentin alapuolella viime vuodet. (Kuvio 4.) Näiden pienituloisuusrajojen alapuolelle jääneiden henkilömäärä on kuitenkin kasvanut selvästi vuoden 1995 jälkeen.

Kuvio 4. Pienituloisuusasteet vuosina 1987–2014 mitattuna 40, 50 ja 60 prosenttina mediaanitulosta

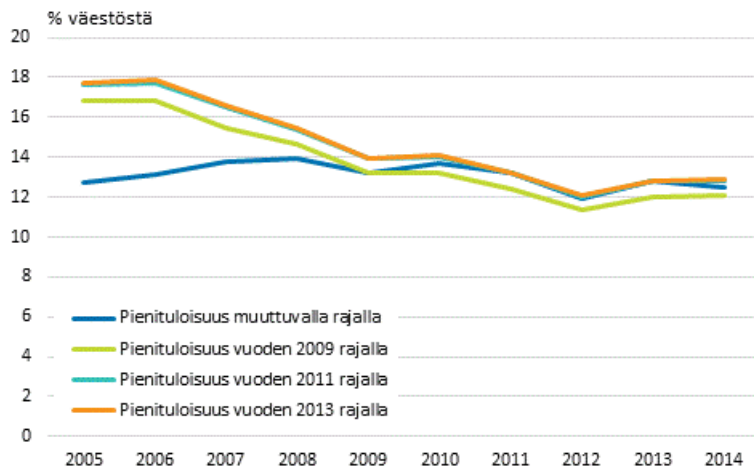
2.2 Pienituloisuus kiinteällä rajalla

Perinteisessä suhteellisen pienituloisuuden mittaamisessa pienituloisuusraja lasketaan joka vuosi uudelleen kyseisen vuoden mediaanituloista. Kiinteällä pienituloisuusrajalla sen sijaan voidaan tarkastella sitä, miten pienituloisuus kehittyisi, jos raja kiinnitettäisiin jonkin edeltävän vuoden tasoon. Kiinteä pienituloisuusraja huomioi ainoastaan elinkustannusten muutokset, mutta ei mediaanitulon vuosittaista vaihtelua, joka voi vaikeuttaa pienituloisuuden ajallista tarkastelua etenkin vaihtelevissa suhdannetilanteissa.

Kuviossa 5 on sekä muuttuvalla että kiinteällä pienituloisuusrajalla laskettuja pienituloisuusasteita vuosille 2005–2014. Kun pienituloisuutta tarkastellaan kuten edellä eli vuosittain muuttuvalla pienituloisuusrajalla, pienituloisten osuus väestöstä näyttää pysyneen 12 ja 14 prosentin välillä vuoden 2005 jälkeen.

Eri vuosiin kiinnitettyjen pienituloisuusrajojen alapuolelle jääneiden osuudet ovat pienentyneet selvästi vuosittain lukuunottamatta vuosia 2009–2010, jolloin osuuksien lasku hieman loiveni. Vuosina 2012–2014 osuus hieman kasvoi. (Kuvio 5.) Mikäli pienituloisuusraja olisi pysynyt vuonna 2014 vuoden 2009 tasolla, olisi pienituloisten määrä ollut noin 655 000 eli noin 19 000 vähemmän kuin muuttuvalla rajalla.

Kuvio 5. Pienituloisuus vuosittain muuttuvalla sekä eri vuosien pienituloisuusrajoihin kiinnitetyillä pienituloisuusrajoilla vuosina 2005–2014, prosenttia

3 Ikä ja pienituloisuus

Pienituloisuus koettelee erityisesti nuoria ja yli 74-vuotiaita. Nuorten ikäryhmien pienituloisuus on muita syvempää: nuoret, alle 35-vuotiaat aikuiset ovat muita useammin pienituloisia myös muilla pienituloisuusrajoilla (40 % ja 50 %) mitattuna, pienituloisten nuorten tulot ovat keskimäärin matalammat ja köyhyysvaje eli keskitulojen etäisyys pienituloisuusrajasta on suurempi kuin muilla ikäryhmillä.

Pienituloisten kesken tulojakauma on iän mukaan vino, sillä kaikkein pienituloisimmasta ryhmästä (tulot alle 40 % mediaanista) lähes puolet on 18–34-vuotiaita nuoria. 65 vuotta täyttäneet eli eläkeiän saavuttaneet pienituloiset puolestaan ovat valtaosin aivan pienituloisuusrajan tuntumassa, heidän tulonsa ovat paremmat ja köyhyysvaje pienempi kuin muilla ikäryhmillä. Pienituloisten 65–74-vuotiaiden osuus ikäryhmästään on lisäksi pienempi kuin väestössä keskimäärin, ja osuus on myös laskenut muita ryhmiä enemmän viime vuosina. Myös 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuus on laskenut selvästi.

3.1 Pienituloisuuden yleisyys ikäryhmittäin

Pienituloisuus on yleisintä nuorten ja vanhimpien keskuudessa. Nuorten aikuisten eli 18–24-vuotiaan väestön ja toisaalta vanhimman ikäryhmän, 75 vuotta täyttäneiden henkilöiden pienituloisuusasteet ovat selvästi korkeammat kuin muulla väestöllä (taulukko 1).

Vuosina 2006–2011 koko väestön pienituloisuusaste pysytteli 13 prosentin yläpuolella, mutta vuonna 2012 pienituloisuus väheni selvästi. Vuonna 2014 pienituloisuusasteet laskivat kaikissa ikäryhmissä lukuunottamatta 18–24-vuotiaita, joilla pienituloisuusaste kasvoi 4,5 prosenttiyksikköä. Pienituloisten nuorten määrä kasvoi 20 000 henkilöllä. (Taulukko 1; ks. myös [tietokantataulukko 5a](#)).

Taulukko 1. Pienituloisuusasteet henkilön iän mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014

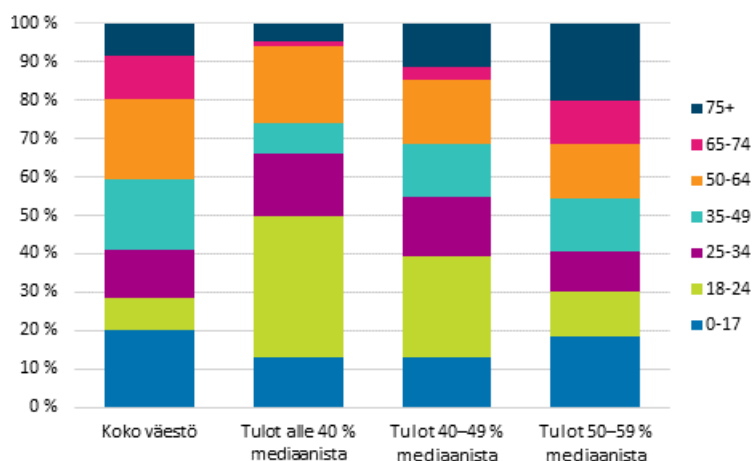
	1995	2000	2007	2010	2013	2014	Pienituloisia vuonna 2014	Määrän muutos edellisvuodesta
0–17 v	4,3	8,7	12,1	11,8	10,9	10,0	108 000	-10 000
18–24 v	20,9	20,0	26,3	26,4	25,2	29,7	134 000	20 000
25–34 v	4,9	7,4	8,8	11,4	13,3	12,8	88 000	-2 000
35–49 v	5,7	8,1	9,5	9,5	8,3	8,4	85 000	0
50–64 v	6,9	8,0	10,2	11,4	10,4	9,8	109 000	-8 000
65–74 v	9,3	11,4	16,5	12,8	9,8	8,0	49 000	-9 000
75 vuotta täyttäneet	15,6	23,0	30,7	26,8	24,1	22,2	102 000	-6 000
Kaikki henkilöt	7,6	10,4	13,8	13,7	12,8	12,5	674 000	-16 000

3.2 Pienituloisuuden rakenne iän mukaan

Pienituloinen osa väestöä poikkeaa taustatekijöiltään koko väestöstä. Lisäksi väestöryhmät asettuvat eri kohtiin pienituloisten tulojakaumalla. Iän mukaan tarkasteltuna pienituloisten joukossa on väestöosuutensa nähden suhteellisen paljon nuoria, 18–24-vuotiaita sekä 75 vuotta täyttäneitä. 18–24-vuotiaita henkilöitä on koko väestöstä hieman yli kahdeksan prosenttia, mutta pienituloisista heitä on noin 20 prosenttia. Iäkkäiden 75 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä on 8,5 prosenttia, mutta pienituloisista heidän osuutensa on noin 15 prosenttia.

Ikärakenne kuitenkin poikkeaa eri kohdissa pienituloisten tulojakaumaa. Kaikkein pienituloisimpien (tulot alle 40 % mediaanista) joukko on selvästi nuorempaa kuin juuri pienituloisuusrajan alla (50–59 % mediaanista) olevien joukko. Pienituloisimmista 53 prosenttia on 18–34-vuotiaita, ja 65 vuotta täyttäneitä on vain reilun prosentin verran. Pienituloisuusrajan tuntumassa olevista puolestaan kolmannes on 65 vuotta täyttäneitä. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Koko väestön ja pienituloisen väestön rakenne iän mukaan vuonna 2014

Ikäryhmittäiset erot sijoittumisessa pienituloisuusjakaumalle näkyvät myös pienituloisten tulotarkasteluissa. Pienituloisten mediaanitulot ovat 18–24-vuotiailla noin 10 550 euroa vuodessa ja 65–74-vuotiailla 13 220 euroa. Vuonna 2013 pienituloisilta nuorilta puuttui keskimäärin 26 prosenttia tuloista, joilla he olisivat nousseet pienituloisuusrajalle, 65–74-vuotiailta taas 7,5 prosenttia. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) iän mukaan vuonna 2014

	Pienituloisten mediaanitulo, €	Köyhyyskuilu, %
Kaikki	12 390	13,4
0–17	12 650	11,5
18–24	10 550	26,2
25–34	11 730	18,0
35–49	12 500	12,6
50–64	12 060	15,7
65–74	13 220	7,5
75+	12 900	9,8

3.3 Lasten pienituloisuusaste 10 prosenttia vuonna 2014

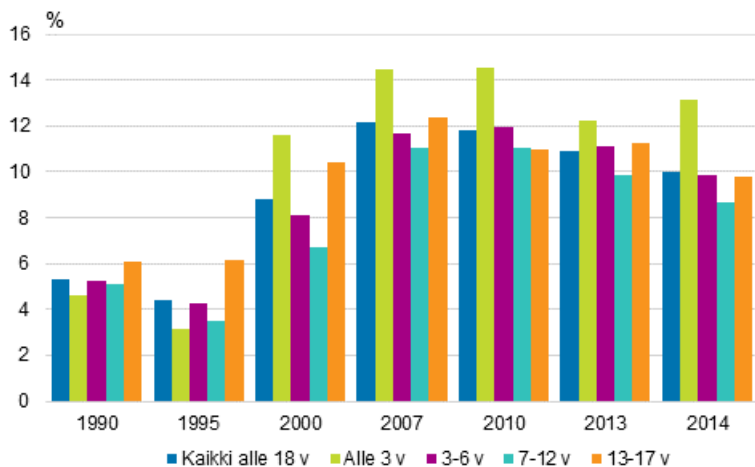
Alle 18-vuotiaiden pienituloisuuteen alettiin kiinnittää huomiota 1990-luvun laman jälkeen, kun siihen asti matala lasten pienituloisuusaste kasvoi nopeasti. Vuosituhannen vaihteessa kotitalouden rahatulojen perusteella laskettu lasten pienituloisuusaste lähestyi koko väestön pienituloisuusastetta. 2000-luvulla lasten ja koko väestön pienituloisuusasteet ovat kehittyneet samalla tavoin. Vuoden 2008 jälkeen alle 18-vuotiaiden pienituloisuusaste on ollut vuotta 2012 lukuun ottamatta laskusuuntainen. Vuonna 2014 joka kymmenes lapsi kuului pienituloiseen kotitalouteen. (Taulukko 1).

Kun kotitalouden koko tulokertymää ajatellaan kotitalouksien jäsenille jakautuvana tulona, viitehenkilön asema säätelee pienituloisen tai tulottoman henkilön toimeentuloa enemmän kuin henkilön oma asema. Pienituloisista lapsista 61 prosenttia kuului työlliseen talouteen ja 21 prosenttia työttömään talouteen. Vuoteen 2013 verrattuna työllisen huoltajan kanssa asuvien lasten osuus kaikista pienituloisista lapsista laski ja työttömän huoltajan kanssa asuvien osuus kasvoi.

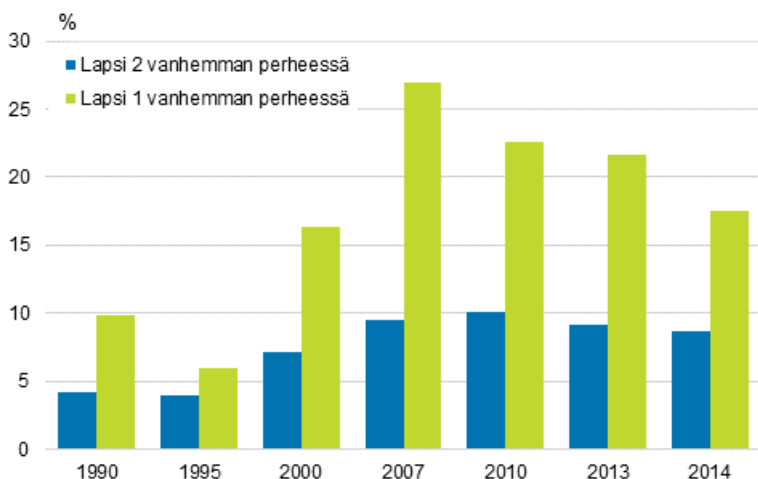
Ikäryhmittäin katsoen erityisesti alle kouluikäisten lasten pienituloisuus väheni vuoden 2008 huippuluvusta, mutta 0–2-vuotiaiden lasten pienituloisuusaste on kuitenkin edelleen korkein (kuvio 7). Teini-ikäisten köyhyysriski on 1990-luvun puoliväliin verrattuna noussut korkealle – lapsen täytettyä 14 vuotta kulutusyksikköpaino nousee aikuisen tasolle, mikä pienentää selvästi kotitalouden ekvivalenttituloja.

Köyhyysriski liittyy myös perhetyyppiin, sillä se on suurempi yhden huoltajan talouksiin kuuluvilla lapsilla kuin kahden (tai useamman) aikuisen talouteen kuuluvilla lapsilla (kuvio 8).

Kuvio 7. Lasten pienituloisuusasteet iän mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia

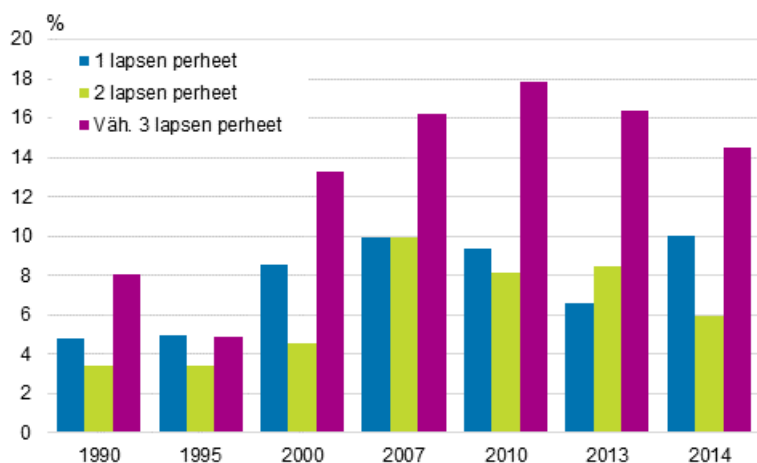

Kuvio 8. Lasten pienituloisuusasteet huoltajien lukumäärän mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia

Myös suurempi lapsiluku lisää lasten pienituloisuutta (kuvio 9). Kolmen tai useamman lapsen perheisiin kuuluvat lapset kuuluivat yli kaksi kertaa todennäköisemmin pienituloiseen talouteen kuin kaksilapsisten perheiden lapset vuonna 2014. Ainoiden lasten pienituloisuusaste (10,0 % vuonna 2014) oli korkeampi kuin kaksilapsisissa perheissä asuvien lasten (5,9 %).

Kuvio 9. Lasten pienituloisuusasteet perheen lapsiluvun mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia

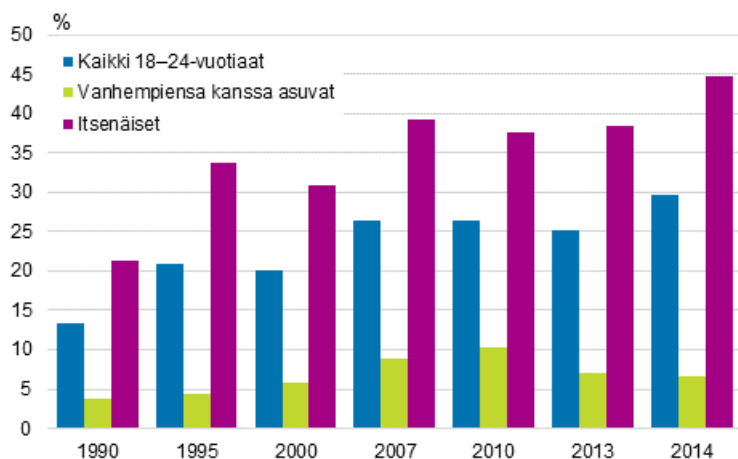

3.4 Nuorista 30 prosenttia oli pienituloisia vuonna 2014

18–24-vuotiaiden nuorten pienituloisuusaste on muihin ikäryhmiin verrattuna korkein (taulukko 1). 29,7 prosenttia nuorista kuului vuonna 2014 pienituloiseen talouteen. Nuorten pienituloisuus riippuu kotitalouden koostumuksesta ja siitä, millaista toimintaa nuorella on. Kaksi kolmesta pienituloisesta nuoresta on opiskelijoita ja lähes yhdeksän kymmenestä pienituloisesta nuoresta on muuttanut pois vanhempiensa luota.

Ikäluokasta, johon kuuluu noin 450 000 nuorta, noin 40 prosenttia kuuluu vielä vanhempiensa talouteen ja noin 60 prosenttia oli jo taloudellisesti itsenäisiä. Itsenäistyneistä yli kolmannes asuu yksin. Itsenäisesti asuvien nuorten todennäköisyys olla pienituloinen oli vuonna 2014 lähes seitsenkertainen (44,8 %) verrattuna vanhempiensa kanssa asuvien nuorten vastaavaan todennäköisyyteen (6,6 %) (kuvio 10).

Kuvio 10. Itsenäistyneiden ja vanhempiensa talouteen kuuluvien nuorten pienituloisuusasteet vuosina 1990–2014, prosenttia.

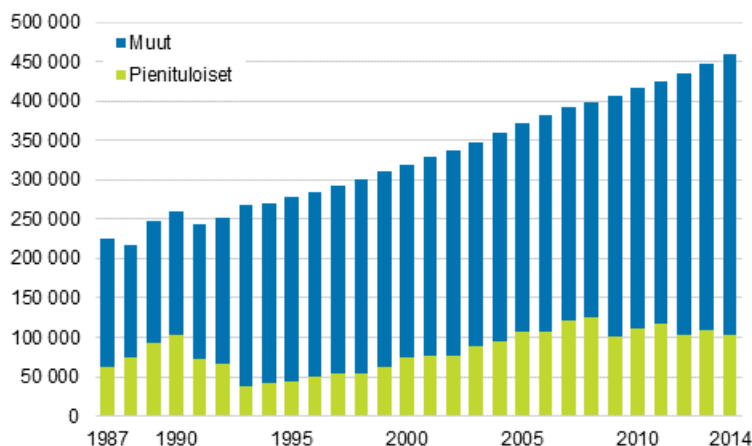

Erityisesti nuorten opiskelijoiden toimeentuloa tarkasteltaessa on muistettava, että tulokäsitteestä puuttuvat kokonaan opintolainat. Opintoraha ja opiskelijan asumistuki huomioidaan tulona, samoin kuin kotitalouksien väliset tulonsiirrot – rahan antaminen toiselle kotitaloudelle elämiseen tai opiskeluun ja laskujen maksaminen toisen kotitalouden puolesta – jotka kerätään tulonjakotilastossa haastattelemalla.

3.5 Yli 74-vuotiaiden pienituloisuusaste oli 22,2 prosenttia vuonna 2014

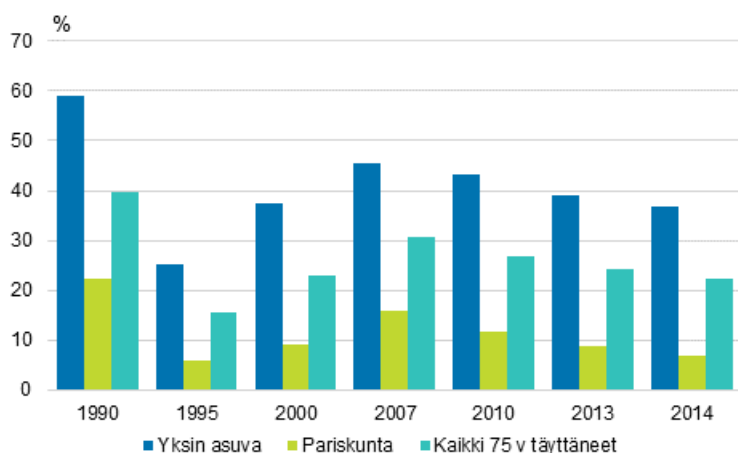
75 vuotta täyttäneiden määrä on kasvanut voimakkaasti 1980-luvun lopusta. Tulonjakotilaston tarkastelun kohteena on niin sanottu kotitalousväestö, eli yksityisasunnoissa asuvat. Vuoden 1995 jälkeen ikäryhmä on kasvanut 182 000 henkilöllä. Kotitalousväestöön kuului 460 000 yli 74-vuotiasta vuonna 2014. Heistä 22,2 prosenttia eli 102 000 henkilöä oli pienituloisia. (Taulukko 1 ja kuvio 11.)

Kuvio 11. Pienituloisten ja muiden 75 vuotta täyttäneiden henkilöiden määrä vuosina 1987–2014

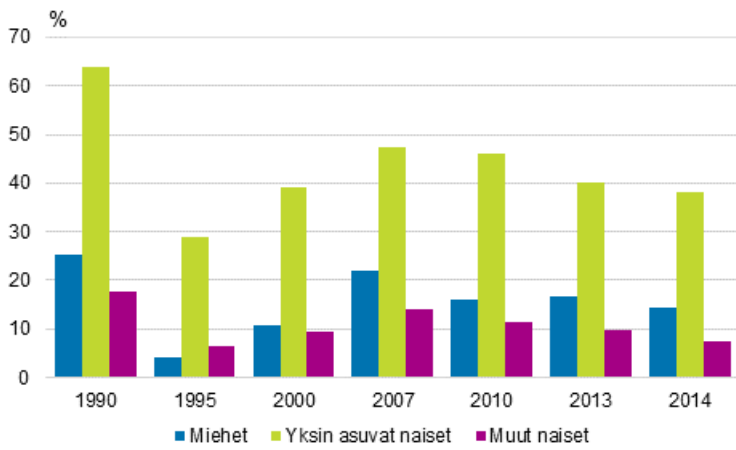
51 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä asuu yhden hengen talouksissa ja 43 prosenttia kahden hengen talouksissa. Loput vajaan 6 prosenttia asuu muissa talouksissa, esimerkiksi aikuisten lasten ja muiden sukulaisten kanssa. Yksin asuminen lisää köyhyysriskiä myös ikääntyneillä: ikääntyneistä yksin asuvista vajaan 37 prosenttia oli vuonna 2014 pienituloisuusrajan alla. Puolisonsa kanssa asuvien ikääntyvien pienituloisuus alittaa väestön yleisen pienituloisuusasteen: 75 vuotta täyttäneiden puolison kanssa asuvien pienituloisuusaste oli 6,8 prosenttia vuonna 2014. (Kuvio 12.)

Kuvio 12. 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuusaste kotitalouden tyyppin mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia

Noin kaksi kolmesta 75 vuotta täyttäneestä on naisia ja kolmannes miehiä. Ikääntyneiden naisten pienituloisuus on yleisempää kuin ikääntyneiden miesten (kuvio 13). Naisten pienituloisuusaste miehiin verrattuna oli 1990-luvun loppupuolella lähes viisinkertainen, vuonna 2014 enää hieman alle kaksinkertainen. 75 vuotta täyttäneiden miesten pienituloisuusaste oli 14,5 prosenttia ja naisten 27 prosenttia vuonna 2014. Yksin asuvien naisten pienituloisuusaste on lisäksi erityisen korkea verrattuna muihin naisiin tai miehiin (kuvio 13).

Kuvio 13. 75 vuotta täyttäneiden pienituloisuusasteet sukupuolen mukaan vuosina 1990–2014, prosenttia

Yksinasuvia miehiä ei voi erotella omaksi ryhmäkseen vähäisten otoshavaintojen vuoksi.

4 Kotitalouden elinvaihe ja pienituloisuus

Köyhyysriskiin vaikuttaa suuresti kotitalouden koko, lasten lukumäärä ja tulonsaajina toimivien määrä. Yksinasuvien pienituloisuus on yleisempää kuin kahden aikuisen talouksien, samoin yksinhuoltajatalouksissa asuvien aikuisten ja lasten köyhyysriski on suurempi kuin kahden aikuisen lapsiperheisiin kuuluvien. Lapsiperheistä yhden huoltajan talouksien pienituloisuusriski on suurempi, mutta pienituloisten yhden vanhemman talouksien keskitulo on parempi kuin pienituloisten kahden huoltajan talouksien. Kahden huoltajan lapsiperheillä köyhyysriski on korkeampi ja pienituloisuus syvempää, jos kotitaloudessa on alle kouluikäisiä lapsia.

4.1 Pienituloisuuden yleisyys erityyppisissä kotitalouksissa

Elinvaiheella luokitellaan kotitalouksia ryhmiin kotitalouden koon, viitehenkilön iän ja kotitalouteen kuuluvien lasten iän perusteella. Yksin asuvat erotellaan monijäsenisistä kotitalouksista ja kahden huoltajan lapsiperheet nuorimman lapsen iän mukaan. Yhden huoltajan perheiden luokitteluun lasten iän perusteella ei ole tarpeeksi havaintoja tulonjakotilaston otoksessa.

Vuonna 2014 pienituloisten osuus pienentyi tai pysyi lähes ennallaan kaikissa elinvaiheeryhmissä (taulukko 3). Ryhmien sisällä oli kuitenkin eroja iän mukaan. Eniten väheni yksinasuvien 64 vuotta täyttäneiden henkilöiden pienituloisuus (3,2 prosenttiyksikköä) ja 35–64-vuotiaiden yksinasujien pienituloisuus (2,6 prosenttiyksikköä). Myös perheissä, joissa on jo täysi-ikäisiä lapsia, pienituloisuusaste laski 1,9 prosenttiyksikköä. Nuorten yksinasujien pienituloisuus kuitenkin lisääntyi (2,3 prosenttiyksikköä), samoin kuin lapsettomien 35–64-vuotiaiden kaksinasujien (1,2 prosenttiyksikköä). ([Tietokantataulukko 5b.](#))

Taulukko 3. Pienituloisuusasteet henkilön kotitalouden elinvaiheen mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014

	1995	2000	2007	2010	2013	2014	Pienituloisia vuonna 2014	Määrän muutos edellisvuodesta
Yhden hengen taloudet	23,0	27,4	33,7	32,8	32,2	30,5	330 000	-15 000
Lapsettomat parit	4,9	5,4	7,2	7,2	6,3	6,4	105 000	3 000
Parit, joilla lapsia	4,0	6,6	8,6	9,1	7,9	8,0	157 000	3 000
Yhden huoltajan taloudet	6,2	15,6	26,4	22,2	20,1	18,1	44 000	-8 000
Kotitaloudet, joissa lapsia	4,2	7,7	10,6	10,5	9,3	9,1	201 000	-5 000
Muut	5,3	6,5	9,4	9,6	7,7	8,4	39 000	3 000

Viidesosa kotitalousväestöstä, runsaat miljoona henkeä, asui vuonna 2014 **yhden hengen talouksissa**, ja heistä vajaa kolmannes (30,5 %) oli pienituloisia. Pienituloisuus on erityisen yleistä nuorimmissa ja vanhimmissa yhden hengen talouksissa, mutta väestön keskiarvoon verrattuna myös keski-ikäisissä yksinäistalouksissa. Pienituloisuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä 1990-luvun puolenvälin jälkeen, mutta vuoden 2008 jälkeen vanhimman ikäryhmän pienituloisuusasteet ovat laskeneet. Nuorimman ikäryhmän pienituloisuusaste taas on jatkanut kasvuaan.

Lapsettomien parien pienituloisuus on koko väestön keskiarvoa vähäisempää (6,4 %). Ikäryhmien välillä on kuitenkin eroa niin, että nuorten, alle 35-vuotiaiden parien pienituloisuus on selvästi yleisempää (14,7 %) kuin vanhempien pariskuntien, joilla pienituloisuusaste on keskimäärin 4 prosenttia.

Yhden huoltajan talouksissa (joissa on huollettavia alaikäisiä) asuvien henkilöiden pienituloisuusaste on edelleen korkea (18,1 %) huolimatta siitä, että vuodesta 2008 alkaen se on laskenut. Yhden huoltajan talouksien asuvien pienituloisuus laski vuonna 2014 kahdella prosenttiyksiköllä.

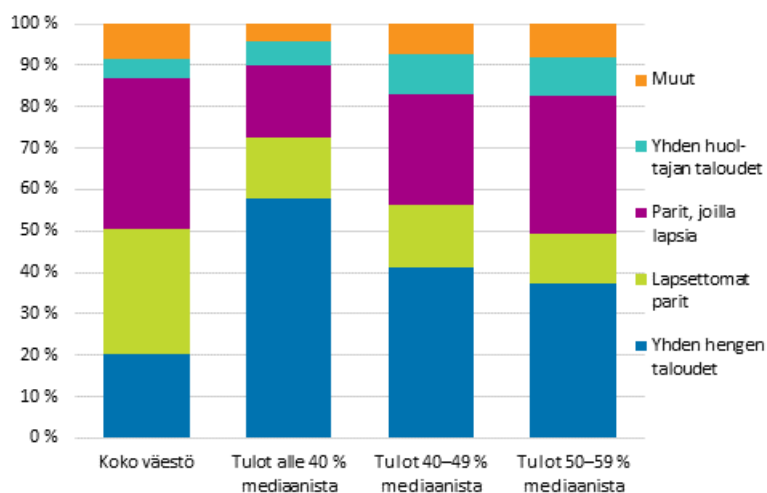
Yhden huoltajan talouksiin verrattuna **kahden huoltajan lapsiperheissä** asuvien henkilöiden pienituloisuusasteet ovat keskimääräistä alempia (8,0 %). Niissä pienituloisuus on korkeimmillaan kun lapset ovat alle kouluikäisiä sekä silloin kun lapset ovat täysi-ikäisinä vielä vanhempiansa kotitalouksissa huollettavina. Kahden huoltajan lapsiperheissä asuvien pienituloisuus pysyi ennallaan vuonna 2014.

4.2 Pienituloisuuden rakenne kotitalouden elinvaiheen mukaan

Koko väestöstä viidennes on yksinasuvia, mutta pienituloisista jopa puolet. Heidän osuutensa onkin suuri kaikissa pienituloisten tulojakauman kohdissa. Lapsettomiin pariskuntiin lukeutuvien henkilöiden osuus pienituloisista on puolestaan pienempi kuin heidän osuutensa väestöstä: koko väestöstä kahden aikuisen talouksiin kuuluu 30 prosenttia, mutta pienituloisista vain 16 prosenttia. (Kuvio 14.)

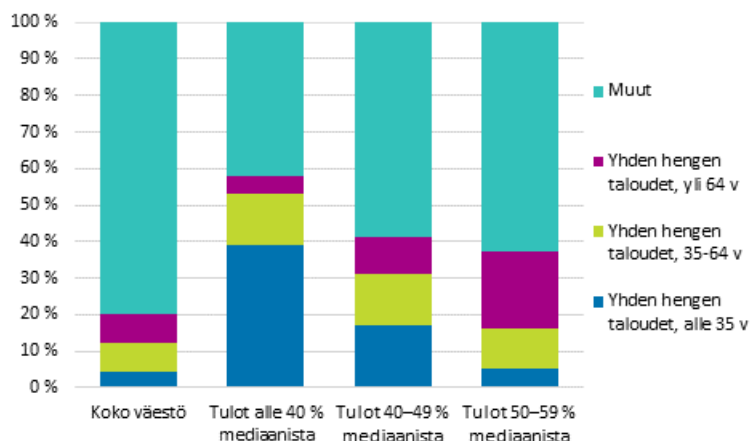
Lapsiperheisiin kuuluvien osuus pienituloisista on pienempi kuin heidän osuutensa koko väestöstä. Lapsitalouksien joukosta erottuvat kuitenkin yksinhuoltajien talouksissa asuvat henkilöt, joita on koko väestöstä alle 5 prosenttia, mutta pienituloisista 6,5 prosenttia. Yhden huoltajan talouksissa asuvien pienituloisuus ei kuitenkaan ole keskimäärin niin syvää kuin kahden huoltajan talouksiin kuuluvien, sillä yhden huoltajan talouksiin kuuluvien tulojen etäisyys pienituloisuusrajasta on pienempi (taulukko 4).

Kuvio 14. Pienituloisen väestön ja koko väestön rakenne vuonna 2014, prosenttia

Yksinasuvien henkilöiden pienituloisuutta tarkasteltaessa huomataan iän mukaisia eroja. Valtaosa ikääntyvistä, yksinasuvista pienituloisista on juuri pienituloisuusrajan alapuolella (tulot 50–59 % mediaanista) kun alle 35-vuotiaista suurin osa on kaikkein pienituloisimmassa ryhmässä (tulot alle 40 % mediaanista). Kaikkein pienituloisimpien joukosta yli kolmasosa kuuluukin nuoriin yksinasujiin (kuvio 15). Pienituloisten yksinasuvien nuorten pienituloisuuden syvyys näkyy myös tuloissa, sillä heidän mediaanitulonsa ovat muita ryhmiä pienemmät ja etäisyys pienituloisuusrajasta yli 30 prosenttia ([Tietokantataulukko 5b](#)).

Kuvio 15. Yksinasuvan ja muun pienituloisen väestön osuus pienituloisista henkilön iän mukaan vuonna 2014, prosenttia

Taulukko 4. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) kotitalouden elinvaiheen mukaan vuonna 2014

	Pienituloisten mediaanitulo, €	Köyhyyskuilu, %
Kaikki kotitaloudet	12 390	13,4
Yhden hengen taloudet	12 110	15,3
Lapsettomat parit	12 270	14,2
Parit, joilla lapsia	12 780	10,6
Yksinhuoltajataloudet	12 330	13,8
Kotitaloudet, joissa lapsia	12 640	11,6
Muut taloudet	12 460	12,8

5 Sosioekonominen asema ja pienituloisuus

Pienituloisuus on yleisintä ei-työllisissä väestöryhmissä. Vähintään puolet vuodesta työttömänä olleilla pienituloisuus on kaikkein tavallisinta, sillä 40 prosenttia työttömistä oli pienituloisia vuonna 2014. Opiskelijoista vajaa kolmannes (30,7 %) oli pienituloisia. Eläkeläisten pienituloisuusaste on 15 prosenttia, mutta köyhyysriskissä on eroja eläkeläisten kesken: useimmiten pienituloisia ovat työeläkettä vailla olevat (muut eläkeläiset) (36,9 %) sekä entiset maatalousyrittäjät (36,8 %). Työssäkäyvistä ryhmistä pienituloisuutta kokevat erityisesti yksinäisyrittäjät ja maatalousyrittäjät, kun palkansaajilla ja erityisesti ylemmillä toimihenkilöillä pienituloisuus on harvinaista.

5.1 Pienituloisuuden yleisyys sosioekonomisissa ryhmissä

Henkilön sosioekonominen asema¹⁾ voidaan muodostaa kahdella eri perusteella. Ensinnäkin voidaan kuvata, mihin asemaan hän asettuu oman toimintansa perusteella. Toisaalta henkilön sosioekonomista asemaa luonnehditaan usein hänen kotitaloutensa suurituloisimman tulonsaajan eli viitehenkilön sosioekonomisella asemalla. Taulukossa 5 esitetään pienituloisuusaste henkilöiden oman sosioekonomisen aseman mukaan.

Pienituloisuus on keskimääräistä vähäisempää silloin, kun henkilö osallistuu työelämään yrittäjänä tai palkansaajana. Työllisinä toimii noin puolet väestöstä, ja kaikki perheenjäsenet huomioiden työllisten kotitalouksissa elää 70 prosenttia väestöstä. Työmarkkinoiden ulkopuolella olevan väestön, erityisesti opiskelijoiden, eläkeläisten ja työttömien pienituloisuus on keskimääräistä korkeampaa. (Taulukko 5, ks. myös [tietokantataulukko 5c](#).)

Taulukko 5. Pienituloisuusasteet henkilön sosioekonomisen aseman mukaan vuosina 1995–2014, prosenttia, sekä pienituloisten lukumäärä ja määrän muutos vuonna 2014

	1995	2000	2007	2010	2013	2014	Pienituloisia vuonna 2014	Määrän muutos edellisvuodesta
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät	15,0	16,1	14,2	15,2	13,4	13,0	40 000	-1 000
Palkansaajat	1,2	1,6	2,5	2,5	2,4	2,2	42 000	-5 000
Opiskelijat	19,1	21,6	27,8	27,7	28,4	30,7	134 000	14 000
Eläkeläiset	10,1	14,7	22,3	19,3	16,4	15,0	199 000	-15 000
Työttömät	17,4	31,8	42,9	42,3	45,7	40,0	126 000	1 000
Muut	5,0	9,8	13,9	14,1	12,7	12,0	134 000	-9 000

Vuonna 2014 pienituloisuusasteet laskivat kaikilla muilla paitsi **opiskelijoilla**, joilla pienituloisuusaste kasvoi 2,3 prosenttiyksikköä ja pienituloisten määrä 14 000:lla. Opiskelijoita on kaiken kaikkiaan lähes puoli miljoonaa (436 000), joista 30,7 prosenttia on pienituloisen kotitalouden jäsen. **Työttömien** pienituloisuusaste laski peräti 5,7 prosenttiyksikköä, mutta pienituloisten lukumäärä kuitenkin kasvoi hieman. Tämä johtuu siitä, että työttömien määrä kasvoi vuonna 2014, mutta vastikään työttömiksi jääneet eivät ansiosidonnaisen turvan takia putoa suoraan pienituloisuusrajan alapuolelle. Työttömänä oli suurimman osan vuodesta 2014 tulonjakotilaston mukaan 316 000 henkilöä, ja heistä 40 prosenttia (126 000) pienituloisten kotitalouksien jäseniä.

Eläkeläisiä on 1,3 miljoonaa. Heistä 15 prosenttia (199 000 henkilöä) kuului pienituloiseen kotitalouteen vuonna 2014. Kaikista eläkeläisryhmistä eläkkeellä olevien alempien ja ylempien toimihenkilöiden pienituloisuusaste on koko väestön keskiarvoa alempi. Korkea pienituloisuusaste on entisillä maatalousyrittäjillä sekä niillä eläkeläisillä, joilla ei ole aikaisempaa ammatissa toimintaa. Eläkeläisten pienituloisuus väheni 15 000 henkilöllä ja pienituloisuusaste aleni 1,4 prosenttiyksikköä vuonna 2014.

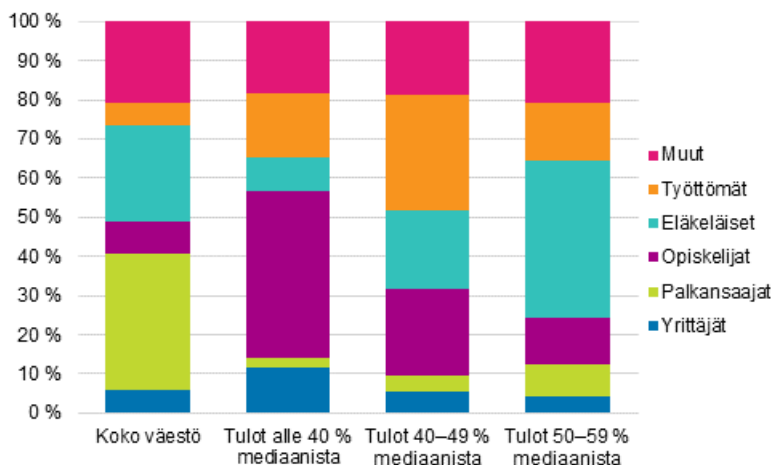
1) Kotitalouden jäsenille muodostetaan sosioekonominen asema henkilön 12 viimeisen kuukauden toiminnan perusteella. Sosioekonomisen aseman määrittämiseksi henkilöt on ensin jaettu ammatissa toimiviin ja ammatissa toimimattomiin. Ammatissa toimiviksi on pääsääntöisesti luokiteltu kaikki tutkimusvuonna vähintään kuutena kuukautena tuotantotoimintaan osallistuneet. Ammatissa toimimattomat on ryhmitelty opiskelijoihin, eläkeläisiin, työttömiin ja muihin. Työttömiksi on laskettu henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttöminä. Kotitalouden sosioekonominen asema määräytyy talouden viitehenkilön eli suurituloisimman jäsenen mukaan.

5.2 Pienituloisuuden rakenne sosioekonomisen aseman mukaan

Koko väestön ja pienituloisen väestön rakenteelliset erot sekä aiemmin ikätarkastelussa havaitut pienituloisen väestön keskinäiset erot sijoittumisessa tulojakaumalle tulevat selvästi esiin myös kun asiaa tarkastellaan henkilön sosioekonomisen aseman kautta. Työssä olevien eli yrittäjien ja palkansaajien osuus koko väestöstä on noin 41 prosenttia, mutta pienituloisissa heitä on vain noin 12 prosenttia. Yrittäjien osuus pienituloisista on lähes sama kuin koko väestöstä, mutta palkansaajien osuus on selvästi väestöosuutta pienempi. Yrittäjien pienituloisuus on kuitenkin syvää: puolet pienituloisista yrittäjistä on pienituloisia myös kaikkein tiukimmalla pienituloisuusrajalla (40 % mediaanista), mikä näkyy myös pienituloisten yrittäjien matalana mediaanitulona ja keskitulon etäisyytenä pienituloisuusrajasta (taulukko 6).

Enemmistö pienituloisista on kuitenkin työelämän ulkopuolella olevia. Suurin ryhmä ovat eläkeläiset, joita on pienituloisista vajaat 30 prosenttia. Pienituloiset eläkeläiset sijoittuvat usein aivan pienituloisuusrajan tuntumaan. Pienituloisia työttömiä ja opiskelijoita on paljon suhteessa heidän pieneen osuuteensa koko väestöstä. Kaikkein pienituloisimmista eli alle 40 prosentilla mediaanitulosta elävistä 77 prosenttia on opiskelijoita, työttömiä tai ryhmään muut ammatissa toimimattomat kuuluvia. (Kuvio 16.)

Kuvio 16. Koko väestön ja pienituloisen väestön rakenne henkilön sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014

Taulukko 6. Pienituloisten mediaanitulo ja sen etäisyys pienituloisuusrajasta (köyhyyskuilu) sosioekonomisen aseman mukaan vuonna 2014

	Pienituloisten mediaanitulo, €	Köyhyyskuilu, %
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät	11 070	22,6
Palkansaajat	13 280	7,1
Opiskelijat	10 280	28,1
Eläkeläiset	12 980	9,2
Työttömät	11 640	18,6
Muut	12 440	13,0

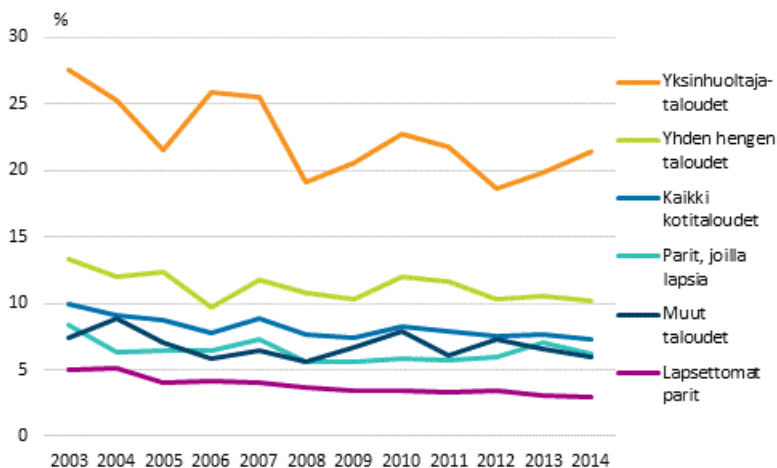
7 Kotitalouksien toimeentulovaikeudet

Edellä kuvattu pienituloisuus ottaa huomioon koko kotitalouden vuosittaiset rahatulot ja suhteuttaa ne kansalliseen keskituloon. Pienituloisuuden ajatellaan indikoivan köyhyyden kokemisen riskiä. Pienituloisuus ei kuitenkaan ota huomioon kulutusmenoja tai varallisuutta, jotka voivat vaikuttaa merkittävästi siihen, miten pienituloiseksi määrittyvä kotitalous tulee toimeen¹⁾. Pienituloisuustarkastelun syventämiseksi onkin mielekästä tarkastella myös kotitalouksien omaa käsitystä siitä, miten helposti ne tulevat toimeen tuloillaan. Tulonjakotilastossa on vuodesta 2003 alkaen kysytty kotitalouksilta sitä, saavatko ne katettua tavanomaiset menonsa nykyisillä tuloillaan suurin vaikeuksin, vaikeuksin, pienin vaikeuksin, melko helposti, helposti vai hyvin helposti.

640 000 kotitaloutta eli 24,2 prosenttia kaikista kotitalouksista koki vähintään pieniä toimeentulovaikeuksia vuonna 2014. Osuus oli 1,4 prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2013. Vaikeuksia tai suuria vaikeuksia kokeneiden osuus kuitenkin laski myös aavistuksen (7,5 prosenttia vuonna 2013, 7,3 prosenttia vuonna 2014).

Eniten toimeentulovaikeuksia kokevat yhden huoltajan taloudet, joista noin 57 prosenttia kokee vähintään pieniä vaikeuksia, ja vakavampia vaikeuksia kokee reilut 21 prosenttia. Myös yhden hengen taloudet kokevat keskimääräistä useammin toimeentulovaikeuksia (kuvio 17). Erityisesti yhden huoltajan talouksien kokemiin toimeentulovaikeuksiin liittyy vuosien välistä satunnaisvaihtelua, joka voi johtua kotitalouksien pienestä määrästä tutkimuksen otoksessa. Toimeentulovaikeuksia kokevien yksinhuoltajatalouksien osuus näyttää kuitenkin vähentyneen trendinomaisesti vuodesta 2003, vaikka osuus on hieman kasvanut parin viime vuoden aikana. Vähiten toimeentulovaikeuksia kokevat lapsettomat parit, joista vain kolme prosenttia oli toimeentulovaikeuksissa vuonna 2014.

Kuvio 17. Vaikeuksin tai suurin vaikeuksin toimeen tulevien kotitalouksien osuus elinvaiheen mukaan vuosina 2003–2014, prosenttia

1) Omistusasumisen vaikutusta pienituloisuuteen niin sanotun laskennallisen asuntotulon kautta sekä varallisuudeksi laskettavien myyntivoittojen vaikutusta pienituloisuuteen on mahdollista tarkastella väestöryhmittäin. Tiedot pienituloisuudesta näillä vaihtoehtoisilla tulokäsitteillä on julkaistu tulonjakotilaston tietokantatalukoissa 5a–5c.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Pienituloisuusrajoja erityyppisille kotitalouksille vuonna 2014

	Pienituloisuusraja vuodessa, e/kotitalous	Taloudessa kulutus- yksiköitä
1 aikuinen	14 300	1,0
1 aikuinen ja 1 lapsi alle 14 v	18 590	1,3
1 aikuinen ja 2 lasta alle 14 v	22 880	1,6
1 aikuinen ja 3 lasta alle 14 v	27 170	1,9
1 aikuinen, 1 lapsi alle 14 v ja 1 lapsi 14-17 v	25 740	1,8
2 aikuista	21 450	1,5
2 aikuista (vanhemmat) ja 1 lapsi alle 14 v	25 740	1,8
2 aikuista (vanhemmat) ja 2 lasta alle 14 v	30 030	2,1
2 aikuista (vanhemmat) ja 3 lasta alle 14 v	34 320	2,4
2 aikuista (vanhemmat) ja 4 lasta alle 14 v	38 600	2,7
2 aikuista (vanhemmat) ja 1 lapsi 14-17 v	28 600	2,0
2 aikuista (vanhemmat) ja 2 lasta 14-17 v	35 750	2,5
2 aikuista (vanhemmat), 1 lapsi alle 14 v ja 1 lapsi 14-17 v	32 890	2,3
3 aikuista (esim. vanhemmat ja 18 v täyttänyt lapsi)	28 600	2,0
4 aikuista (esim. vanhemmat ja kaksi 18 v täyttäneitä lasta)	35 750	2,5

Liitetaulukko 2. Pienituloisuusindikaattoreita 1966–2014

Tilastovuosi	Henkilöitä pienituloisissa kotitalouksissa	Osuus väestöstä	Lapsia pienituloisissa kotitalouksissa	Osuus kaikista alle 18-vuotiaista	Pienituloisuusraja euroa/kulutusyksikkö, vuoden 2014 rahan arvossa
1966	861 000	18,6	329 000	20,3	4 740
1971	676 000	15,2	212 000	15,9	6 260
1976	522 000	11,5	135 000	10,8	8 160
1981	572 000	12,1	117 000	10,3	8 820
1987	468 000	9,6	85 000	7,3	10 100
1988	487 000	10,0	77 000	6,6	10 340
1989	537 000	10,9	78 000	6,6	10 850
1990	521 000	10,5	62 000	5,1	11 350
1991	490 000	9,8	71 000	5,8	11 340
1992	442 000	8,8	67 000	5,4	10 670
1993	363 000	7,2	60 000	5,2	10 060
1994	371 000	7,4	48 000	4,1	9 950
1995	386 000	7,6	50 000	4,3	10 140
1996	430 000	8,5	59 000	5,1	10 260
1997	430 000	8,5	63 000	5,5	10 440
1998	490 000	9,6	81 000	7,1	10 710
1999	485 000	9,5	78 000	6,8	10 980
2000	534 000	10,5	97 000	8,6	11 160
2001	596 000	11,6	111 000	9,9	11 530
2002	582 000	11,3	105 000	9,5	11 850
2003	573 000	11,1	110 000	10,0	12 130
2004	612 000	11,9	111 000	10,0	12 680
2005	656 000	12,7	105 000	9,5	13 160

Tilastovuosi	Henkilöitä pienituloisissa kotitalouksissa	Osuus väestöstä	Lapsia pienituloisissa kotitalouksissa	Osuus kaikista alle 18-vuotiaista	Pienituloisuusraja euroa/kulutussyksikkö, vuoden 2014 rahan arvossa
2006	679 000	13,1	120 000	10,9	13 260
2007	721 000	13,8	132 000	12,0	13 700
2008	728 000	13,9	129 000	11,8	13 910
2009	697 000	13,2	124 000	11,4	14 170
2010	728 000	13,7	128 000	11,7	14 320
2011	704 000	13,2	120 000	11,0	14 380
2012	635 000	11,9	102 000	9,4	14 350
2013	690 000	12,8	117 000	10,8	14 410
2014	674 000	12,5	106 000	9,9	14 300

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1 Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto, joka kuvaa kotitalouksien ja ammatissa toimivien henkilöiden tulojen määrää ja muutosta, tulojen rakennetta sekä niiden jakautumista Suomessa. Kotitalouksien tulokehitystä seurataan pitkinä aikasarjoina. Tulonjakotilaston aikasarjatiedot muodostetaan takautuvasti vertailukelpoisiksi. Ensimmäinen varsinainen tulonjakotilasto laadittiin vuonna 1977.

Tulonjakotilaston tietosisältö perustuu kansainvälisiin tulonjakotilaston suosituksiin¹⁾. Tietoina ovat kotitalouksien bruttotulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot ja saadut tulonsiirrot, sekä maksetut tulonsiirrot. Näiden tulokomponenttien perusteella muodostuu käytettävissä olevat rahatulot, joka on tulonjakotilaston ensisijainen tulokäsite vuodesta 2011 lähtien. Tietosisältö vastaa EU:n tulo- ja elinolutilastossa (EU-SILC) sekä OECD:n tulonjakotietokannassa käytettäviä tulokäsitteitä (ks. 6 Tilastojen vertailukelpoisuus).

Tilastokeskus julkaisee tietoja kotitalouksien toimeentulosta, tuloeroista ja pienituloisuudesta väestöryhmittäin tulonjakotilaston internet-sivuilla. Tietoja tilastoidaan muun muassa kotitalouksien tulotason, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja asuinalueen mukaan.

Tulonjakotilastossa on myös tietoa veloista, asumisesta, asumismenoista, päivähoitomaksuista, muista kotitalouksien toimeentuloon vaikuttavista tekijöistä ja toimeentulon riittävydestä. Tilastokeskus ja Euroopan yhteisön tilastovirasto EUROSTAT julkaisevat tietoja eri yhteyksissä säännöllisesti verkkosivuillaan.

Tulonjakotilastossa perusaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tutkimustarkoituksiin. Tulonjaon palveluaineistoa käytetään julkishallinnossa, yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa tulonjaon ja sosiaaliturvaetuksien tutkimukseen ja kehittämiseen. Palveluaineiston tutkimuskäytön erityisenä muotona on mikrosimulointi. Tulonjakotilaston palveluaineiston lisäksi sen perusaineistosta laaditaan erillisestä pyynnöstä erityisselvityksiä ja toimeksiantoja.

Tulonjakotilaston aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä vertailevassa tutkimuksessa. Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Eurostatin EU:n tulo- ja elinolutilastoa EU-SILCiä varten (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Tämän aineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Tulonjakotilaston aineistoa toimitetaan määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan, joka on maailmanlaajuisessa tutkimuskäytössä. Aineistoa toimitetaan säännöllisesti myös OECD:lle ja kansainväliseen EUROMOD-mikrosimulointitutkimukseen.

2 Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään otosaineistoon. Perustiedot kerätään yhdistämällä kotitalouksilta haastatteleamalla kerättyjä tietoja ja rekisteritietoja. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastatteleamalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen haastatteluorganisaatio. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea tai ruotsia. Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 30 minuuttia vuoden 2014 tutkimuksessa.

1) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics. Second Edition 2011. United Nations, United Nations Economic Commission for Europe. Geneva 2011; Expert Group on Household Income Statistics, The Canberra Group: Final Report and Recommendations. Ottawa 2001.

Rekisterit

Suuri osa tutkimuksen tiedoista saadaan hallinnollisista rekistereistä ja tilastorekistereistä. Tulonjakotilaston rekisterilähteitä ovat:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallituksen verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri
- Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

Perusjoukko

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa Tilastovuoden lopussa (31.12.2014) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat
- laitosväestö (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

Otanta-asetelma

Tulonjakotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineistossa on 1.–4. kertaa otoksessa mukana olevia kotitalouksia (taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka tulonjakotilaston otos sisälsi kaksi paneelia eli ensimmäistä ja toista kertaa tutkimuksessa mukana olevat kotitaloudet. Siirryttäessä neljän paneelin otokseen vuonna 2009 pienennettiin lähtötosta siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu 5 000 kotitaloutta aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tulonjakotilaston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta²⁾. Otokseen poimitujen kohdehenkilöiden asutokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asutokuntakotitaloutta. Ositteet muodostetaan tilastovuotta edeltävän vuoden verotietojen perusteella. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asutokunta-kotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja kotitalouden jäsenten sosioekonomisista ryhmistä³⁾. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Verorekisterin tietojen perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Vuonna 2014 ositteiden määrä vähennettiin kahteentoista yhdistämällä verotietueettomien ryhmä pienituloisten muut 1 -ryhmään. Muutos ei vaikuta

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinotilaston (EU-SILC) edellyttämiä toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

tietojen vertailukelpoisuuteen. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä otetaan huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin viimeksi vuonna 2007 kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia.

Tulonjakotilaston siirryttyä neljän paneelin kiertävään otokseen vuonna 2009 on 2.–4. tutkimuskerralle poimittu 16-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset vuosittain. Vuonna 2009 poimittiin lisäksi poikkeuksellisesti 17-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset tutkimuksen 3.–4. tutkimuskerralle ja 18-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotos 4. tutkimuskerralle. Tutkimuskerrasta riippuen lisäotokseen poimitut kohdehenkilöt osallistuvat tutkimukseen 1–3 tutkimuskertaa. Lisäotoksilla varmistetaan tilaston edustavuus kotitalousväestön ikäjakauman suhteen.

Painokertoimet

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisällymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2014 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot).

3 Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Taulukossa 1 on esitetty tietoja vuoden 2014 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

Taulukko 1. Master-otos ja kato ositteittain I paneelissa vuonna 2014

Osite	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Palkansaajat 1	10 486	820	7,8	465	345	10
Palkansaajat 2	8 650	650	7,5	414	233	3
Palkansaajat 3	7 209	567	7,9	377	184	6
Palkansaajat 4	3 547	500	14,1	327	169	4
Yrittäjät 1	1 708	400	23,4	250	145	5
Yrittäjät 2	785	300	38,2	186	111	3
Maanviljelijät 1	719	200	27,8	153	45	2
Maanviljelijät 2	550	183	33,3	147	36	0
Eläkeläiset 1	7 309	500	6,8	299	163	38
Eläkeläiset 2	5 118	401	7,8	304	88	9
Muut 1	2 661	346	13,0	160	179	7
Muut 2	372	133	35,8	84	49	0
Yhteensä	49 114	5 000	10,2	3 166	1 747	87

Koko otoksen koosta, vastanneista, kadosta ja ylipeitosta on esitetty tietoja taulukossa 2. Vuonna 2014 otoskoko oli yhteensä 13 596 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 13 414 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 35,6 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 15,2 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 11,1 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 6,0 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 20,0 prosenttia vuonna 2014. Vuoden 2014 tulonjakotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 10 726 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 26 433 henkilöä.

Taulukko 2. Vuoden 2014 tulonjakotilaston otoskoko ja vastauskato

	Koko otos	Tutkimuskerta			
		1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 596	5 000	3 185	2 836	2 575
Ylipeitto	182	87	33	40	22
Netto-otos	13 414	4 913	3 152	2 796	2 553
Kato	2 688	1 747	478	310	153
– joista kieltäytyneitä	1 797	1 113	352	221	111
– joista ei tavoitettuja	670	500	88	50	32
Muu syy	221	134	38	39	10
Hyväksytyt	10 726	3 166	2 674	2 486	2 400
Nettokato, %	20,0	35,6	15,2	11,1	6,0

Taulukossa 3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2005–2014. Vastauskatoprosentit on laskettu painottamattomista luvuista otostasolla. Vuonna 2014 vastauskato jäi hiukan matalammaksi kuin edellisvuonna. Ositteittain tarkasteltuna kato kasvoi ainoastaan pienituloisimmilla palkansaajilla ja ryhmässä muut, samoin suurituloisimmilla yrittäjillä. Kato on yleensä keskimääräistä korkeampaa pienituloisimmilla tuloryhmillä.

On huomattava, että vuodesta 2003 lähtien käytetty kotitalouksien luokittelu ositteisiin pohjautuu kohdehenkilön kotitalouteen eikä kohdehenkilöön, ja hankalasti luokiteltaviin kolmeen viimeiseen ryhmään (muut, ei verotietuetta) on jäänyt selkeästi vähemmän havaintoja kuin aikaisempina vuosina. Tästä syystä vastauskadon vaihtelu näkyy voimakkaammin näissä muutenkin heterogeenisissä ryhmissä.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä osittaiskato (eräkato). Korkotulotiedoissa (lähdeverolain alaiset korkotulot) on huomattavampaa osittaiskatoa. Korkotulotietojen puuttumista korjataan nk. hot deck -imputointimenetelmällä.

Taulukko 3. Nettokato tulonjakotilaston I paneelissa vuosina 2005–2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Palkansaajat 1	25,2	31,0	27,7	32,2	35,3	32,7	38,6	40,1	37,8	42,6
Palkansaajat 2	22,4	24,1	23,9	26,8	31,4	27,2	35,3	28,9	36,7	36,0
Palkansaajat 3	22,6	22,4	23,8	26,8	27,3	26,9	28,6	29,0	33,5	32,8
Palkansaajat 4	25,1	25,1	23,1	30,3	28,4	23,5	32,8	27,1	37,9	34,1
Yrittäjät 1	27,0	25,9	26,2	28,5	30,7	31,2	34,1	35,8	41,6	36,7
Yrittäjät 2	27,8	24,4	28,4	30,1	26,8	31,0	28,9	30,2	31,3	37,4
Maanviljelijät 1	19,8	17,2	16,4	16,1	21,7	17,7	21,7	22,2	24,7	22,7
Maanviljelijät 2	15,5	11,9	15,0	13,9	13,3	15,8	23,5	16,1	26,2	19,7
Eläkeläiset 1	25,2	25,3	29,0	27,3	29,9	24,7	35,7	30,4	35,0	35,3
Eläkeläiset 2	21,8	20,4	16,7	20,6	19,7	21,4	24,0	25,6	26,5	22,4
Muut 1	38,0	41,4	39,4	41,4	45,6	38,3	49,8	48,3	48,8	52,8
Muut 2	39,3	26,5	27,1	28,0	32,0	31,8	33,8	34,6	40,2	36,8
Ei verotietuetta	44,0	68,8	69,6	66,7	56,8	71,7	71,7	71,4	65,1	.
Yhteensä	24,9	25,0	25,6	28,3	29,9	28,0	33,7	32,0	35,9	35,6

Tulonjakotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset ovat sen vuoksi epävarmoja.

Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu tulotietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 kotitaloutta tai tulonsaajakohtaisissa taulukoissa on vähemmän kuin 30 tulonsaajaa. Desiiliryhmien ja tuloluokkien rakennetta kuvaavissa taulukoissa on lukumäärät merkitty sulkuihin, mikäli otoksessa on vähemmän kuin 10 kotitaloutta tai tulonsaajaa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla (taulukot 4–5).

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukko 4. Pienituloisuusasteen luottamusvälit ja keskivirhe 1987–2014

Vuosi	Pienituloisuusaste %	Alaraja	Yläraja	Keskivirhe
1987	9,6	9,0	10,2	0,31
1988	10,0	9,4	10,6	0,29
1989	10,9	10,3	11,4	0,28
1990	10,5	10,0	11,0	0,27
1991	9,8	9,3	10,3	0,27
1992	8,8	8,3	9,4	0,28
1993	7,2	6,7	7,8	0,30
1994	7,4	6,8	8,0	0,30
1995	7,6	7,0	8,3	0,31
1996	8,5	7,8	9,2	0,35
1997	8,5	7,8	9,1	0,34
1998	9,6	8,9	10,4	0,38
1999	9,5	8,8	10,2	0,37
2000	10,5	9,7	11,2	0,39
2001	11,6	10,8	12,4	0,41
2002	11,3	10,5	12,1	0,40
2003	11,1	10,4	11,9	0,37
2004	11,9	11,2	12,5	0,34
2005	12,7	11,9	13,4	0,37
2006	13,1	12,3	13,8	0,39
2007	13,8	13,0	14,6	0,40
2008	13,9	13,0	14,7	0,42
2009	13,2	12,4	14,0	0,40
2010	13,7	12,9	14,6	0,42
2011	13,2	12,5	14,0	0,39
2012	11,9	11,1	12,6	0,38
2013	12,8	12,1	13,6	0,40
2014	12,5	11,7	13,3	0,41

Taulukko 5. Menojen kattaminen tuloilla (%), luottamusvälit ja keskivirhe vuonna 2014

Vuosi		Menojen kattaminen tuloilla %	Alaraja	Yläaraja	Keskivirhe
2010	suurin vaikeuksin	2,5	2,1	3,0	0,21
	vaikeuksin	4,8	4,2	5,3	0,29
	pienin vaikeuksin	17,2	16,2	18,2	0,50
	melko helposti	35,3	34,1	36,6	0,62
	helposti	25,3	24,2	26,3	0,55
	hyvin helposti	14,2	13,3	15,0	0,42
2011	suurin vaikeuksin	2,3	1,9	2,6	0,18
	vaikeuksin	4,8	4,2	5,3	0,29
	pienin vaikeuksin	15,9	15,0	16,8	0,46
	melko helposti	33,1	31,9	34,2	0,59
	helposti	26,7	25,7	27,8	0,53
	hyvin helposti	16,8	15,9	17,7	0,45
2012	suurin vaikeuksin	2,2	1,8	2,5	0,18
	vaikeuksin	4,7	4,2	5,2	0,26
	pienin vaikeuksin	16,9	16,0	17,8	0,48
	melko helposti	34,3	33,2	35,4	0,56
	helposti	26,1	25,1	27,1	0,51
	hyvin helposti	15,4	14,7	16,2	0,38
2013	suurin vaikeuksin	2,7	2,2	3,1	0,22
	vaikeuksin	4,7	4,1	5,2	0,28
	pienin vaikeuksin	18,0	17,1	19,0	0,49
	melko helposti	36,9	35,7	38,0	0,58
	helposti	23,6	22,6	24,6	0,50
	hyvin helposti	13,6	12,9	14,3	0,38
2014	suurin vaikeuksin	2,5	2,1	2,9	0,21
	vaikeuksin	4,4	3,9	5,0	0,27
	pienin vaikeuksin	17,3	16,4	18,3	0,48
	melko helposti	34,8	33,6	36,0	0,59
	helposti	25,1	24,1	26,2	0,52
	hyvin helposti	15,1	14,4	15,9	0,38

4 Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilastoa tehdään vuosittain. Lopulliset tiedot tilastosta julkaistaan noin 16 kuukautta tilastovuoden päättymisen jälkeen.

5 Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston ennakkolliset ja lopulliset tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Tulot ja kulutus -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta www.tilastokeskus.fi/tulonjakotilasto.

Mikäli on tarpeen saada verkkosivuilla julkaistuja tietoja tarkempia tilastoja, niitä voi tilata maksullisena toimeksiantona tilaston tekijöiltä sähköpostitse osoitteella toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi tai puhelimitse.

Tilastosta on saatavissa tutkimuskäyttöön suunniteltuja palveluaineistoja. Aineistot ovat maksullisia ja edellyttävät käyttöluvan hakemista. Tulonjakotilaston tietokanta tarjoaa hyvät mahdollisuudet erilaisten selvitysten ja tutkimusten tekoon.

6 Tilastojen vertailukelpoisuus

Tulokäsite

Tulonjakotilaston pääasiallisena tulokäsitteenä on EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) mukainen *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*. Käsitteet ovat määritelmällisesti samat lukuun ottamatta palkkatulojen luontaisuuksia. Ne luetaan tuloihin tulonjakotilastossa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa. OECD:n tulonjakotietokannassa käytetty tulokäsite on sama kuin tulonjakotilastossa eli *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*.

Käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot) on kansainvälisesti vertailukelpoinen tulokäsite, joka ei sisällä veronalaisia luovutusvoittoja (myyntivoittoja) eikä niistä maksettuja veroja. Sen mukaiset tulot on päivitetty takautuvasti tilaston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien.

Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on säilytetty edelleen tilastoinnissa ja tietokantataulukoissa. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot. *Käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* vastaa aiemmin käytettyä rahatulokäsitettä. Se sisältää myyntivoitot ja niistä maksetut verot, mutta ei laskennallisia tuloeria. Myös tämä tulokäsite on säilytetty tilastoinnissa ja osassa tietokantataulukoita.

Vaihtoehtoiset tulokäsitteet ovat saatavissa perusaineistosta tilastointi- ja tutkimuskäyttöön ja niitä raportoidaan osassa tulonjakotilaston julkaisuja. Ne eivät kuitenkaan sovellu kansainvälisiin vertailuihin.

Tulonjakotilaston julkistuksissa esitettävät tiedot pohjautuvat vuosittain päivitettäviin aikasarjoihin, joissa on pyritty huomioimaan tulonjakotilaston tulotiedoissa tapahtuneet muutokset. Tulonjakotilaston aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2014, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempisiin tilastovuosiin. Vuoden 2014 tulonjakotilastoon tehty metsätulojen muodostusmenetelmän muutos vaikuttaa etenkin maatalousyrittäjätalouksien tuloihin, joten tässä ryhmässä tulotiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään vuosien 2013 ja 2014 välillä.

Tulotiedoissa on tapahtunut seuraavia muutoksia, joilla on vaikutusta tietojen vertailukelpoisuuteen. Nämä ovat seuraavat:

- Metsätulojen laskentatavan uudistus vuonna 2014. Aikaisemmin metsänmyyntitulot pohjautuivat verottajan vuosi-ilmoitustietoihin. Metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset johdettiin mekaanisella laskentamenetelmällä. Vuoden 2014 tilastossa metsänmyyntitulot pohjautuvat muiden yrittäjätulojen tapaan lopullisen verotuksen tietoihin, jossa verottajan hyväksymät metsänmyyntituloihin kohdistuvat kustannukset ovat selvästi suuremmat kuin mitä tilastossa aikaisemmin laskettiin. Laskentamenetelmän muutos ei vaikuta merkittävästi pienituloisuustietoihin. Menetelmän vaikutuksista väestöryhmittäisiin tuloihin kerrotaan enemmän tulonjakotilaston väestöryhmittäistä tulokehitystä kuvaavassa julkaisussa.
- Kotitalouksien käytettävissä olevat rahatulot eroaa tulonjakotilastossa vuonna 2010 ja sitä edeltävinä tilastovuosina olleesta käytettävissä olevien rahatulojen käsitteestä siten, että tietoon ei lueta veronalaisia luovutusvoittoja. Tietoon luetaan sitä vastoin toiselle kotitaloudelle maksetut säännöllisluonteiset ja velvoittavat tulonsiirrot laajemmin kuin aikaisemmin (elatusapu).

- Laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapaa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmituksen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (Vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra). Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.
- Kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.
- Vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa kokonaan myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysytty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.
- Tulonjakotilaston tulokäsitteiden vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotantotekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004.

Luokitukset ja menetelmät

Tulonjakotilastossa vuodesta 2003 alkaen (11.7.2003 voimaan tullut Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus) käytössä ollut suuralueluokitus (NUTS 2) on uudistettu vuonna 2012 (Komission asetus 31/2011). Uudistuksella on rakenteellisia vaikutuksia NUTS 2 -aluejakoon.

Tulonjakotilastossa on vuodesta 2011 lähtien käytetty uutta ammattiluokitusta (Ammattiluokitus 2010). Se pohjautuu kansainvälisen ammattiluokituksen ISCO-08-luokituksen uudistukseen. Ammattiluokitusta käytetään apuna sosioekonomisen aseman luokituksessa. Uudistuksen vaikutus tulonjakotilastossa julkaistuihin sosioekonomisen aseman mukaisiin aikasarjatietoihin ei ole merkitsevä.

7 Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Hallinnollisista rekistereistä koottu **tulonjaon kokonaistilasto** kuvaa asutokuntien vuosituloja ja niiden jakautumista erityisesti aluenäkökulmasta. Tilastoyksikkönä käytetty asutokunta (ns. rekisterikotitalous) poikkeaa hieman tulonjakotilaston kotitalouskäsitteestä. Koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite perustuu vain rekisteritietoihin, se ei sisällä laskennallisia tuloeria eikä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla (mm. asuntotulo, lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot, pl. elatusapu). Rekisteritiedoista tulonjaon kokonaistilasto sisältää veronalaiset luovutusvoitot, kun taas kiinteistövero ei sisälly maksettuihin tulonsiirtoihin. Tulonjaon kokonaistilaston käsitteet esimerkiksi tulojen osalta eivät täysin täytä kansainvälisiä suosituksia. Tilastojen tiedot saattavat erota myös otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Tulonjakotilaston ja **kulutustutkimuksen** välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Kulutustutkimuksen tulokäsite perustuu pääasiassa rekisteritietoihin eikä sisällä eräitä tuloja, joista saadaan tietoa vain haastatteleamalla. Tärkeimpiä tällaisia tuloeria ovat lähdeveron alaiset korkotulot ja kotitalouksien väliset tulonsiirrot (mm. saatu elatusapu). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuvasta **veronalaiset tulot -tilastosta** saadaan tiedot luonnollisten henkilöiden veronalaisista tuloista, vähennyksistä ja veroista. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja tai aviopari. Sen ulkopuolelle jää myös osa kotitalouksien saamista yrittäjä- ja omaisuustuloista (mm. lähdeveron alaiset korkotulot) sekä tulonsiirroista (mm. osa kansaneläkkeistä sekä tapaturmavahinkoturvaan perustuvista etuuksista, sotilasvammalakiin perustuvat eläkkeet, asumistuet, toimeentulotuki sekä lapsilisät).

Tulonjakotilasto kuvaa kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja on siten **kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin** laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummaa kansantalouden tilinpidon tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmässä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilaston luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan.

Tulonjakotilaston perusjoukon muodostavat yksityiset kotitaloudet. Kansantalouden tilinpidossa kotitaloussektoriin luetaan myös ns. laitostaloudet. Vuonna 2003 kansantalouden tilinpidon aikasarjoja tarkistettiin siten, että kotitaloussektoriin luetaan myös asunto-osakeyhtiöt siltä osin kuin kotitaloudet ovat asunto-osakkeiden omistajia (eli suurimmalta osin).

Lisätietoja

Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408
Vastaava tilastojohtaja:
Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi
Lähde: Tulonjakotilasto 2014, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 029 551 2220
www.tilastokeskus.fi

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi

ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1795-8121 (pdf)